

Anglija in Francija v srednjem veku

Preberi v: Srednjeveška Evropa str.162-187 razmere v Angliji in Franciji pred stoletno vojno

206-218 potek stoletne vojne

219-232 kot piše v naslovu „ Politika in politična družba v obdobju

vojn"

Naselitev Anglije: glej fotokopije (Anglosasi)

Anglija pod Normanskimi kralji:

- Konec 10.st. danski kralj Sven Gabelbart prične s ponovnim vojskovanjem proti Anglosasom. Njegov sin Knut II. Veliki osvoji Anglijo (1016) in se da postaviti za kralja. Anglija je skupaj z Norveško in Dansko pod Knutovo vladavino tvorila veliko nordijsko državo.
- Razmerje napetosti med Anglijo in Francijo je imelo svoje korenine v normanski osvojitvi Anglije.
- V času preseljevanja ljudstev je nastalo sedem anglosaških kraljevin, ki jih je združil (v prvi polovici 9.st.) kralj Egbert pod vrhovno oblastjo kraljev iz Wessexa. Kralj Alfred je oblast razširil na V in odbil Normane. Ko pa se konec 10.st. ponovno pričnejo normanski vpadi, je Anglija poražena.
- V času normanske nadvlade je anglosaška kraljevska rodbina iz Wessexa živela v begunstvu v Normandiji.
- Angleško krono so spet prevzeli s Edvardom Spoznavalcem. Nasledil ga je sin njegovega svetovalca, tega pa je iz prestola vrgel Viljem I.Osvajalec, Edvardov sorodnik.
- Posesti anglosaškega plemstva so bile zaplenjene in dane v fevd normanskim baronom. Ligijski pridržek zvestobe (nižji vazali morajo pri sporih med vazali in kraljem slediti slednjemu) je še okrepil odvisnost vazalov od angleškega kralja.
- Dvorni in upravni jezik je postala francoščina, angleščina pa je ostala govorica ljudstva.
- Na začetku novega tisočletja je anglosaški kralj Aethelred vpeljal danski denar (danegeld) za plačevanje vojnih davščin in obrambnih ukrepov proti danskim Normanom.
- Angleški spor za investituro se je pričel, ko nadškof Anzelm iz Canterburya ni hotel priseči vazalske zvestobe kralju Henriku I. (Viljemov sin). Končal se je l.1107 na podlagi razločevanja med temporalnijsko in spiritualnijsko investituro (ohrani pa se kraljev vpliv – volitve škofov so opravljajo na dvoru, izvoljeni pa morajo pred posvetitvijo priseči zvestobo kralju.
- Po smrti Henrika I. ga nasledi hči Matilda (vdova Henrika V.). To nasledstvo pa je spodbijal Štefan Bloiški (nečak Henrika I.). L. 1153 pride do poravnave po kateri Štefan ostane kralj do svoje smrti, njegov naslednik pa naj bi postal sin Matilde in Geoffreya V. Anžujskega (njen drugi mož) Henrik II.
- Henrik II. se je poročil z ločeno ženo francoskega kralja Ludvika VII., ki mu je k njegovi prestolni in dedni posesti Angliji, Normandiji, Anžujski in Maini prinesla Akvitanijo. S tem je angleški kralj postal vazal francoskega kralja, vendar je bil ta s svojimi malimi kronskimi posesti ob njem prešibak. Tako je angleško-francosko nasprotje za prihodnja stoletja postalo trajna sestavina političnega razvoja v Evropi.

Anglija med Nemčijo in Francijo

- Friderik I. Barbarosa je l.1165 sklenil zvezo z Anglijo, vendar pa ta ni prinesla rezultatov, saj se je angleški kralj zapletel v spor s canterburyjskim nadškofom Becketom. Kralj ga l.1170 umoriti, kar oslabi njegov ugled. L.1174 se mora javno pokoriti na Becketovem grobu.
- Cesarski papež l.1165 razglasi Karla Velikega za svetnika (posledica nemško-angleške naveze proti Franciji).

Angleško-francoski spor

- Ludvika VII. na francoskem prestolu zamenja (l.1180) njegov sin Filip II. Avgust.
- Henrika II.Angleškega nasledi (l.1189) njegov sin Rihard (bolj znan kot Rihard Levjesrčni). Ko se je vračal s križarskega pohoda, je prišel v ujetništvo avstrijskega vojvode (ta ga proti obljudi polovice določene odkupnine izroči cesarju Henriku VI.). Med njegovo odsotnostjo pa Angliji vlada njegov brat Ivan Brez dežele.

- Rihard je moral za osvoboditev plačati visoko odkupnino, posredovati pri spravi Henrika VI. z Welfi in od cesarja vzeti angleško kraljestvo v fevd proti plačilu letnega davka. Svoje fevdalne obveznosti je moral plačevati z denarjem.
- L.1199 je Rihard padel v Franciji. Nasledil ga je brat Ivan Brez dežele.
- Nadaljeval je z vojskovanjem s Francijo in pri tem izgubil skoraj vse posesti na Francoskem. Izgubil je Normandijo, Anjou in Poitou zato se je poslabšal položaj tudi v njegovi deželi.
  - Pri umeščanju nadškofa v Canterburyju je prišel navzkriž s papežem Inocencem III. in ta ga je l.1209 izobčil, razglasil pa je tudi interdikt nad Anglijo (splošna prepoved, da bi se brala maša).
  - Denar za stroške (nabral si jih je v spopadih s francoskim kraljem, sem sodi tudi odkupnina za Riharda Levjesrčnega in stroški vmešavanja v spor za nemški prestol) je skušal dobiti od baronov in Cerkve.
  - Bil je nepriljubljen zaradi brezobzirnega ravnanja pri davčnih vprašanjih, zahrbtnosti, razkošnega življenja na dvoru in zavoženega celotnega položaja.
- L.1213 je grozil francoski napad na Britanijo, zato je Ivan sklenil mir s papežem. Od njega je vzel v fevd angleško kraljestvo in se zavezal k vsakoletnemu plačevanju tributa v Rim.
- L.1214 se je povezal z Otonom IV. in skušal dobiti nazaj angleške posesti na kontinentu. Vendar pa sta bila oba zaveznika poražena in Anglija je izgubila celotne posesti na celini razen Guyenne. Ivanov položaj je bil dokončno omajan.
- Baroni so se vnovični kraljevi zahtevi po denarju uprli. Po neuspešnih pogajanjih so odpovedali kralju zvestobo in začelo se je obračunavanje po pravilih fevdalnega prava. Upornim baronom (želeli so, da se jim potrdi njihovo staro pravdo) se je pridružilo tudi mesto London.
- Junija 1215 je Ivan prisiljen potrditi listino „Magna Carta libertatum“. To je bila fevdalna pogodba, ki je določila in zavarovala pravice fevdalnega plemstva, mesta London in poleg njih pravice vseh svobodnjakov do kralja.
  - Dolžnosti so bile natančneje določene (s tem so bile omejene prevelike zahteve pri fevdalnih pravicah).
  - Nekateri dajatve („ščitni“ denar, prispevek v pomoč) so morali potrditi prizadeti na zborovanju vseh kronskih vazalov.
  - Obnovljene so bile pravice fevdalnih sodišč, kmetje pa zavarovani pred kraljem.
  - Svobodnjaki so imeli zagotovljeno, da jim bo sodilo sodišče njemu enakih, imeli pa so tudi poroštvo, da ne bodo zaprti brez sodnega postopka.
  - Sproščeno je bilo trgovanje s tujimi trgovci in pobiranje carin. Poenotili so mere in uteži. S tem je bila dana osnova za razcvet trgovine in zgodnjega angleškega kapitalizma.
- Kralju je bil dodeljen svet 25 baronov, ki so skrbeli za izpolnjevanje pogodbe. Po Ivanovi smrti se je svet redno shajal in iz njega je sčasoma nastal angleški parlament. Pogodba iz 1215 pa je dobila pomen temeljnega kamna za angleško ustavno pravo.

Posledice Ivanovih porazov za Francijo

- Francoski kralj si je okrepil položaj v domači deželi. Na novo je uredil upravo povečanih kronskih posesti in teko izboljšal svoje finance. Vmešaval se je tudi v spor za nemški prestol.

V času velikega razkola, ko se zahodno cesarstvo razcepi v dve obedienici: v rimsko in avignonsko, Anglija sodi pod rimsko.

Stoletna vojna

- Konec 13.st. je francoski kralj Filip IV. Skušal dobiti vpliv v tedaj angleški pokrajini Guyenne. K zaostrovanju nasprotja med Anglijo in Francijo pa so prispevale tudi razprtije zaradi Flandrije (grof je vazal francoskega kralja, državljani pa so politično naklonjeni Angliji).
- Tretji sin Filipa IV. l.1328 umre brez neposrednih potomcev. Francosko plemstvo na njegovo mesto postavi Filipa VI. (prvega iz rodbine Valois). Sprva ga je priznal tudi angleški kralj Edvard III. (kot francoski vazal), l.1337 pa Edvard reši notranjepolitične težave v Angliji in izrazi zahtevo po francoskem prestolu (glej družinske povezave v: Srednjeveška Evropa, str.275).
- T.i stoletna vojna se prične l.1339.

Potek stoletne vojne

- Angleži uničijo francosko mornarico l.1340 in se izkrcajo.
- Angleška vojska lokostrelcev pri Crecyju l.1346 porazi francosko viteško vojsko. Anglija s tem dobi Normandijo.
- Angleži ujamejo francoskega kralja v bitki pri Maupertuisu v Poitouju. Plemstvo je bilo v bitkah zdecimirano, dežela opustošena, število prebivalstva je zaradi kuge upadalo, državna blagajna je bila prazna.
- Filip IV.? Prvič skliče zastopnike plemstva, duhovščine in kraljevih mest (generalne stanove), da bi se posvetovali o splošnih zadevah (med drugim tudi o dovolitvi davkov). Po porazu l.1356 so v generalnih stanovih imeli premoč meščani. V tem času so se pričeli tudi kmečki nemiri. Generalne stanove je za kratek čas uspel obvladati vodja pariških trgovcev, Etienn Marcel in uspel regentu predložiti program za novo ureditev politične oblasti in financ. Z uresničitvijo tega predloga bi Francijo pripeljal na pot k parlamentarni monarhiji. Vendar pa so ga zaradi zveze z Angleži prebivalci usmrtili.
- Meščanstvo je l.1413 ponovno skušalo omejiti kraljevo oblast. Vendar pa je prestolonaslednik Karl V. uspel pomiriti deželo, odkupiti očeta in skleniti premirje. Njegov svetovalec Bertrand du Guescelin pa je do 1380 pregnal Angleže iz skoraj vseh njihovih trdnjav.
- **Anglija** Edvard III. L.1377 umre. Nasledi ga mladoletni vnuk Rihard II. Socialna sestava dežele je razmajana zaradi vojnih bremen in epidemije kuge. Ko l.1381 vpeljejo glavarino pride da velikega kmečkega upora, ki se mu pridružijo tudi rokodelci in trgovci mesta London. Rihard prekliče parlament kar povzroči napetosti med Rihardom in plemiškimi skupinami. Henry Bolingbroke l. 1399 prisili Riharda k odstopu, ki ga potrdi parlament. Na angleški prestol pa pride prvi Lancaster, Henrik IV.
- **Francija** Po smrti Karla V. pride do vnovičnih razprtij, saj njegov naslednik Karel VI. L. 1392 zblazni. Za regentstvo pričneta tekmovati Orleansko-armagnaška in burgundska rodbina. Po umoru vojvode Orleanskega pride do odkrite vojne med rodbinama kar izkoristi Henrik V. in ponovno začne z angleško-francosko vojno.
- Francozi doživijo poraz v bitki pri Azincourtu l.1415. Burgundski naslednik se poveže s Anglijo (burgundskega vojvodo so pri nekem pogajanju s francoskim prestolonaslednikom Karlom VII. Umorili). Karel VII. Ima l.1425 v rokah le še nekaj gradov ob Loiri.

Preobrat v stoletni vojni

Šestnajstletna Ivana iz Domremya je prestolonaslednika prepričala o svojem verskem poslanstvu za rešitev Francije. S četami, ki jih je dobila na voljo je leta 1429 razbila angleško obleganje Orleansa. Francoska vojska je pričela s osvajanjem ozemelj J od Loire. Ivana je Karla VII. Peljala na kronanje v Reims.

Pri obleganju Compiegna je prišla v roke Burgundijcem in ti so jo izročili Angležem. V Rouenu (na ozemlju pod angleško oblastjo) so jo l.1431 postavili pred sodišče kot čarovnico, jo obsodili in sežgali na garmadi).

Burgundski vojvoda je l.1435 sklenil mir s Karlom VII pri katerem si je z nekaj ozemlji povečal burgundsko posest. Do l. 1453 pa so Francozi s svojih tal izrinili Angleže, le pristanišče Calais je ostalo angleško do l.1453. Stoletna vojna se je končala s francosko zmago pri Castillonu l.1453. V vseh velikih bitkah te vojne so zmagali Angleži.

Posledice stoletne vojne

- Zmaga francoskega kraljestva omogoči, da Valoisi obranijo svoje pravice do francoskega prestola.
- Stoletna vojna je v obeh državah sprožila družbene nemire, politične in gospodarske pretrese.
- Dolgoletni boj s Francijo v Angliji povzroči, da se kulturni sloj odtrga od kulturnega vpliva Francije (ta je obstajal od normanske osvojitve).
- Konec stoletne vojne v Angliji pomeni začetek dobe plemiških bojev med rodbinama Lancaster in York (vojna med belo in rdečo rožo). Boji so se končali l.1485, ko je zavladal Tudor Henrik VII., sorodnik obeh hiš. *

- V Franciji se kljub vsem pretresom okrepi kraljeva moč. Filip VI. Je vpeljal solnino (izredna dajatev), ki se je plačeval poleg dohodnine izpričane od 13.st. Ti davki pa ne bremenijo plemstva in duhovščine. Generalni stanovi so se po vojni uveljavili kot instanca, ki predpisuje davke.
- V Franciji Karel VII. V več mestih nastani posadke in s tem ustvari stalno vojsko, razkropljeno po kraljestvu.
- Boruška pragmatična sankcija zagotovi Karlu VII. Vpliv na zasedanje cerkvenih služb.
- Po koncu vojne je ob vzhodni meji Francije z vojvodino Burgundijo nastala nova, močna država, ki je kazala želje po samostojnosti, čeprav so bila nekatera burgundska ozemlja vazalsko odvisna od Francije.

*!!!samo kot informacija, ni iz predpisanih knjig, Barbara, tega se ne smeš učiti)

Vojna med belo in rdečo vrtnico se imenujejo boji med naslednikom Edvarda III. Za angleško krono. Ime so dobili po emblemih tekmecev: bela vrtnica je znak vladarske hiše York, rdeča pa vladarske hiše Lancaster. Kruta tekma se je razvila v času dolge manjšinske vlade (vlada skupine ljudi, ki se politično razlikujejo od večje skupine, ki ji vladajo) Henrika VI. (1422-1461) iz hiše Lancaster. Ko se je postaral, je postal nesposoben in podvržen napadom norosti. Poleg tega je doživel še ponižujoč poraz v stoletni vojni. L.1454 je parlament za protektorja imenoval Riharda, vojvodo Yorškega, toda l.1455 ga je izključil iz kraljevega sveta, zato se je začel boj. Spopadi so se končali z zmago Henrika Tudorja, ki je kot Henrik VII. Postal prvi kralj dinastije Tudor (1485-1603).